

وزارت معارف

تعلیمات مدنی

صنف ۷

سرود ملی

دا وطن افغانستان دی
کور د سولې کور د توري
دا وطن د ټولوکور دی
د پنځون او هزاره وو
پاميریان، نورستانیان
هم ايماق، هم پشه يان
لكه لمړ پرشنه آسمان
لكه زره وي جاویدان
وايو الله اکبر وايو الله اکبر
نوم د حق مو دي رهبر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تعلیمات مدنی
صنف هفتم

۱۳۹۸
ه.ش

مشخصات کتاب

مضمون: تعلیمات مدنی

مؤلفان: گروه مؤلفان کتاب‌های درسی دیپارتمنت تعلیمات مدنی

ویراستاران: اعضای دیپارتمنت ویراستاری و ایدیت زبان دری

صنف: هفتم

زبان متن: دری

انکشاف دهنده: ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی و تالیف کتب درسی

ناشر: ریاست ارتباط و آگاهی عاملہ وزارت معارف

سال چاپ: ۱۳۹۸ هجری شمسی

مکان چاپ: کابل

چاپ خانه:

ایمیل آدرس: curriculum@moe.gov.af

حق طبع، توزیع و فروش کتاب‌های درسی برای وزارت معارف جمهوری اسلامی
افغانستان محفوظ است. خرید و فروش آن در بازار ممنوع بوده و با متخلفان برخورد
قانونی صورت می‌گیرد.

پیام وزیر معارف

اقرأ باسم ربک

سپاس و حمد بیکران آفریدگار یکنایی را که بر ما هستی بخشدید و ما را از نعمت بزرگ خواندن و نوشتمن برخوردار ساخت، و درود بی پایان بر رسول خاتم - حضرت محمد مصطفی ﷺ که نخستین پیام الهی بر ایشان «خواندن» است.

چنانچه بر همه گان هویداست، سال ۱۳۹۷ خورشیدی، به نام سال معارف مسمی گردید. بدین ملحوظ نظام تعلیم و تربیت در کشور عزیز ما شاهد تحولات و تغییرات بنیادینی در عرصه‌های مختلف خواهد بود؛ معلم، متعلم، کتاب، مکتب، اداره و شوراهای والدین، از عناصر شش گانه و اساسی نظام معارف افغانستان به شمار می‌روند که در توسعه و اکشاف آموزش و پژوهش کشور نقش مهمی را ایفا می‌نمایند. در چنین برهه سرنوشت‌ساز، رهبری و خانواده بزرگ معارف افغانستان، متعهد به ایجاد تحول بنیادی در روند رشد و توسعه نظام معاصر تعلیم و تربیت کشور می‌باشد.

از همین رو، اصلاح و اکشاف نصاب تعلیمی از اولویت‌های مهم وزارت معارف پنداشته می‌شود. در همین راستا، توجه به کیفیت، محتوا و فرایند توزیع کتاب‌های درسی در مکاتب، مدارس و سایر نهادهای تعلیمی دولتی و خصوصی در صدر برنامه‌های وزارت معارف قرار دارد. ما باور داریم، بدون داشتن کتاب درسی باکیفیت، به اهداف پایدار تعلیمی در کشور دست نخواهیم یافت.

برای دستیابی به اهداف ذکر شده و نیل به یک نظام آموزشی کارآمد، از آموزگاران و مدرسان دلسوز و مدیران فرهیخته به عنوان تربیت کننده گان نسل آینده، در سراسر کشور احترامانه تقاضا می‌گردد تا در روند آموزش این کتاب درسی و انتقال محتوای آن به فرزندان عزیز ما، از هر نوع تلاشی دریغ نورزیده و در تربیت و پژوهش نسل فعال و آگاه با ارزش‌های دینی، ملی و تفکر انتقادی بکوشند. هر روز علاوه بر تجدید تعهد و حس مسؤولیت پذیری، با این نیت تدریس را آغاز کنند، که در آینده نزدیک شاگردان عزیز، شهروندان مؤثر، متمن و معماران افغانستان توسعه یافته و شکوفا خواهند شد.

همچنین از دانش آموزان خوب و دوست داشتنی به مثابه ارزشمندترین سرمایه‌های فردای کشور می‌خواهم تا از فرصت‌ها غافل نبوده و در کمال ادب، احترام و البته کنجدکاوی علمی از درس معلمان گرامی استفاده بپردازند و خوش چین دانش و علم استادان گرامی خود باشند.

در پایان، از تمام کارشناسان آموزشی، دانشمندان تعلیم و تربیت و همکاران فنی بخش نصاب تعلیمی کشور که در تهیه و تدوین این کتاب درسی مجданه شبانه روز تلاش نمودند، ابراز قدردانی کرده و از بارگاه الهی برای آن‌ها در این راه مقدس و انسان‌ساز موقیت استدعا دارم. با آرزوی دستیابی به یک نظام معارف معیاری و توسعه یافته، و نیل به یک افغانستان آباد و مترقی دارای شهروندان آزاد، آگاه و مرفه.

دکتور محمد میرویس بلخی

وزیر معارف

فهرست

فصل اول: نیازهای ما

۱	ما چه نیازهایی داریم؟ (۱)
۳	ما چه نیازهایی داریم؟ (۲)
۵	فصل دوم: خانواده
۹	چرا ما به خانواده نیاز داریم؟
۱۱	چگونه می توانیم خانواده موفق داشته باشیم؟ (۱)
۱۳	چگونه می توانیم خانواده موفق داشته باشیم؟ (۲)
۱۷	

- ۲۱ فصل سوم: گروه‌های اجتماعی
- ۲۳ گروه چیست؟
- ۲۷ تأثیرات متقابل فرد و گروه
- ۳۳ فصل چهارم: شیوه‌های زنده‌گی در افغانستان
- ۳۵ کوچی‌ها چگونه زنده‌گی می‌کنند؟
- ۳۹ مردم روستا چگونه زنده‌گی می‌کنند؟
- ۴۳ زنده‌گی شهری در افغانستان

فصل اول

نیازهای ما

در این فصل درس‌های زیر را می‌خوانید:

- ما چه نیازهایی داریم؟ (۱)
- ما چه نیازهایی داریم؟ (۲)

اهداف فصل

از شاگردان توقع می‌رود که بعد از خواندن این فصل به اهداف زیر دست یابند:

- نیازهای مادی مهم انسان را درک کنند؛
- منابع تأمین نیازهای مادی و ضرورت محافظت از آنها را بشناسند؛
- مهم‌ترین نیازهای غیرمادی را بشناسند؛
- ضرورت ارتباط با خداوند ﷺ و مردم را درک کنند؛

ما چه نیازهایی داریم؟ (۱)

گفت و گو کنید

در کشور ما کوه، جنگل، دریا و معادن بسیاری وجود دارد. به نظر شما این منابع طبیعی چه منافعی برای ما دارند و کدام نیازهای ما را برآورده می‌سازند؟

انسان موجود نیازمند است. نیازهای انسان بسیار متنوع و گوناگون می‌باشد. یک بخش از نیازهای ما مادی هستند و بخش دیگر غیر مادی. خداوند الله برای رفع نیازهای مادی ما منابع خاصی را قرار داده است؛ مانند: کوه، دریا، جنگل، خورشید و معدن. بنابر این، ما به منابع موجود در محیط طبیعی خود نیازمندیم. با استفاده از سنگ کوهها برای خود خانه می‌سازیم، با استخراج انواع فلزات از معادن برای خود لوازم و وسائل مورد نیاز را می‌سازیم، از گیاهان و جانوران غذا و پوشاسک خود را تهیه می‌کنیم. موادی که در طبیعت به آنها نیاز داریم، گاهی به فراوانی در اطراف ما وجود دارد؛ مانند: هوا و نور، و گاهی به طور نسبی کمیاب است و برای تهیه آن باید کار و تلاش کرد؛ مانند: غذا، لباس و مسکن.

بورسی کنید

گفتم که خداوند ﷺ در طبیعت منابع زیادی برای رفع نیازهای ما قرار داده است. به نظر شما: آیا این منابع پایان ناپذیر است؟ در صورت از بین رفتن این منابع چه مشکلاتی برای ما به وجود می آید؟ جامعه برای حفظ این منابع چه کارهایی را باید انجام دهد؟ وظيفة شما برای حفظ طبیعت چیست؟

باید توجه داشت که این منابع پایان ناپذیر نیستند و باید از آنها به طور معقول استفاده کنیم. کمبود آب از جمله مشکلاتی است که امروز مردمان جهان با آن رو برو هستند. از بین رفتن جنگل‌ها مشکل دیگری است که باعث جاری شدن سیل‌های متعدد و وارد شدن خسارات مختلفی به انسان و طبیعت می‌شود. همهٔ ما وظیفه داریم که در جهت حفظ طبیعت تلاش کنیم، و در مقابل طبیعتی که خداوند ﷺ در اختیار ما قرار داده، مسؤولیم. به همین دلیل ما باید تلاش کنیم که طبیعت را به عنوان امانت الهی حفظ کنیم و ضمن رفع نیازهای فعلی خود به فکر آینده‌گان خود نیز باشیم، زیرا آنها نیز به این طبیعت نیاز دارند.

مرواری بر درس گذشته

- انسان موجود نیازمند است.
- بخشی از نیازهای مهم انسان نیازهای مادی اوست.
- بعضی از نیازهای مادی ما در طبیعت به مقدار فراوان پیدا می‌شوند؛ مانند: هوا و نور.
- بعضی دیگر را باید با کار و تلاش از طبیعت استخراج کرد؛ مانند: غذا، پوشاسک و مسکن.
- منابع طبیعی پایان پذیر است.
- ما باید با بهره‌برداری صحیح از طبیعت و منابع طبیعی در حفظ آن تلاش کنیم.

پرسشها

- ۱- مهم‌ترین نیازهای مادی انسان کدام ها اند؟
- ۲- آیا طبیعت نیازهای مادی ما را تأمین می‌کند یا غیرمادی را؟ توضیح دهید.
- ۳- وظیفه ما در قبال طبیعت چیست؟

فعالیت

از یکی اعضای خانواده خود سوال کنید که برای تهیه نان به چه چیزهایی نیاز داریم؟

ما چه نیازهایی داریم؟(۲)

فکر کنید و پاسخ دهید

شما به عنوان یک نوجوان در آغاز راه زندگی هستید و به طور حتمی برای آینده خود فکر کرده‌اید. بنابراین:

- ۱- چه هدف‌های را برای آینده خود در نظر گرفته‌اید؟ نام ببرید.
- ۲- آیا هدف‌های شما برای رسیدن به نیازهای مادی است یا نیازهای دیگری هم دارید؟ اگر دارید نام ببرید.
- ۳- برای رسیدن به هدف‌های خود به چه چیزهایی نیاز دارید؟

ما علاوه بر نیازهای مادی، نیازهای غیر مادی نیز داریم. نیازهای غیرمادی نیز انواع گوناگونی دارد. برخی از مهم‌ترین آنها را در این درس می‌خوانیم.

الف: شناخت و آگاهی

یکی از تفاوت‌های اساسی انسان و حیوان این است که انسان موجود آگاه است. پس، ما به عنوان انسان نیاز به شناخت و آگاهی داریم؛ اما شناخت از چه چیزی؟ مهم‌ترین چیزهایی که ما نیاز به شناخت آنها داریم؛ قرار زیر است:

۱- شناخت خود

ما باید خود را بشناسیم که کی هستیم؟ چه توانایی‌ها و چه ضعف‌هایی داریم؟ ما با شناخت نقاط قوت و ضعف خود می‌توانیم خود را ارزیابی کرده و اخلاق و رفتار خود را اصلاح کنیم.

۲- شناخت جهان هستی

ما نیاز به شناخت جهان و محیطی داریم که در آن زنده‌گی می‌کنیم، چون در پرتو این شناخت است که می‌توانیم شرایط زنده‌گی خود را آن گونه که می‌خواهیم، بسازیم و تغییر دهیم. این محیط شامل محیط طبیعی و محیط اجتماعی می‌گردد.

۳- شناخت خالق انسان و جهان

انسان به عنوان یک موجود آگاه و متفکر، به شناخت خود و محیط خویش اکتفا نمی‌کند، بلکه تلاش می‌کند که خالق و پروردگار خود را نیز بشناسد.

گفت و گو کنید

پرسش‌های زیر را به دقت بخوانید و درباره آنها گفت و گو کنید:

۱- آیا تا به حال تنها مانده‌اید؟

۲- در حالت تنهایی چه احساسی داشتید؟

۳- فکر می‌کنید که چه نیازهایی باعث به وجود آمدن این احساس در شما شده است؟

ب: ارتباط داشتن

نوع دیگری از نیازهای غیر مادی انسان، نیاز به ارتباط داشتن است.

انسان نمی‌تواند به تنهایی و بدون ارتباط با دیگران به حیات خود ادامه دهد. ارتباطی که انسان به آن نیاز دارد، گاهی با خالق و پروردگار اوست و گاهی با انسان‌های دیگر.

۱- ارتباط با خداوند ﷺ

ما در تمام لحظه‌های زنده‌گی نیاز داریم، تا با خداوند ﷺ ارتباط داشته باشیم. ارتباط ما با خداوند ﷺ از طریق نماز، دعا و قرائت قرآن کریم برقرار می‌شود. راز و نیاز با خداوند ﷺ ما را از احساس تنهایی، نگرانی و نامیدی دور می‌کند و به ما آرامش می‌بخشد. در لحظه‌هایی که گرفتار مشکلات می‌شویم و احساس می‌کنیم هیچ انسانی قادر نیست به ما کمک کند، در کمک می‌کنیم که تنها خداوند ﷺ است که ما را یاری می‌دهد و گرفتاری‌های ما را رفع می‌کند. کسانی که به خداوند ﷺ ایمان دارند هر کاری را با نام و یاد او شروع می‌کنند، اطمینان دارند که خداوند ﷺ در تمام لحظه‌های زنده‌گی، نگهبان و یاری دهنده آن‌هاست.

۲- ارتباط با دیگر انسان‌ها

انسان‌ها موجودات اجتماعی‌اند و نیاز به برقراری ارتباط با هم‌دیگر دارند. ما از سویی، برای رفع نیازهای مادی خود نیاز به همفکری و همکاری دیگران داریم و از سوی دیگر، برای تأمین نیازهای عاطفی خود نیاز داریم که با دیگران ارتباط داشته باشیم، از خوشی‌ها و ناخوشی‌های هم‌دیگر باخبر باشیم و نسبت به یکدیگر محبت ورزیم. انسان‌ها روابط زیادی با هم‌دیگر دارند و هر کدام کاری را در جامعه انجام می‌دهند و به این ترتیب، به هم‌دیگر کمک می‌رسانند تا بتوانند نیازهای شان را تأمین کنند. بنابراین، نتیجه می‌گیریم که ما نمی‌توانیم در ازدواج و دور از سایر انسان‌ها زنده‌گی کنیم.

مرواری بر درس گذشته

- ما علاوه بر نیازهای مادی، نیازهای دیگری هم داریم.
- یکی از نیازهای غیر مادی انسان نیاز به شناخت است: شناخت خود، شناخت محیط طبیعی و اجتماعی و شناخت خداوند ﷺ که خالق هستی است.
- نیاز به ارتباط داشتن نیز یکی دیگر از نیازهای غیر مادی بشر است. ما نیاز داریم که با مردم ارتباط داشته باشیم تا نیازهای مادی و عاطفی ما برطرف شود. همچنین، نیاز داریم که با خداوند ﷺ ارتباط داشته باشیم تا از او در همه کارها کمک و یاری بگیریم.

پوشش‌ها

- ۱- چند نمونه از نیازهای غیر مادی را نام ببرید؟
- ۲- چرا به ارتباط با دیگران نیاز داریم؟
- ۳- آیا انسان می‌تواند به تنها یی همه نیازهای خود را رفع کند؟ چطور؟
- ۴- چرا انسان نیاز دارد که با خداوند (ج) ارتباط داشته باشد؟

فعالیت

خداوند ﷺ در قرآن کریم می‌فرماید: يَأَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ (فاطر، آیه ۱۵). با کمک معلم دینی یا ملامام مسجد فعالیت‌ها را انجام دهید.

- ۱- معنای آیه شریفه را بنویسید.
- ۲- این آیه چه ارتباطی با نیازهای مادی و غیر مادی انسان دارد؟
- ۳- نتیجه را در کتابچه خود یادداشت نموده و در صنف بیان کنید.

خلاصه درس گذشته

- انسان موجود نیازمند است.
- ما نیازهای مادی و غیرمادی داریم.
- خداوند ﷺ طبیعت را منبع تأمین نیازهای مادی انسان قرار داده است.
- ما باید برای حفظ و نگهداری طبیعت تلاش کنیم.
- بخش دیگر نیازهای ما غیرمادی اند.
- شناخت خود، شناخت جهان هستی و شناخت خداوند ﷺ، ارتباط با خداوند ﷺ و ارتباط با سایر انسان‌ها از مهم‌ترین نیازهای غیرمادی انسان به شمار می‌روند.

فصل دوم

خانواده

در این فصل درس‌های زیر را می‌خوانید:

- ۰ چرا ما به خانواده نیاز داریم؟
- ۰ چگونه می‌توانیم خانواده موفق داشته باشیم؟ (۱)
- ۰ چگونه می‌توانیم خانواده موفق داشته باشیم؟ (۲)

اهداف فصل

از شاگردان توقع می‌رود که بعد از خواندن این فصل به هدف‌های زیر دست یابند:

- اهمیت خانواده را در زندگی در ک کنند؛
- به کارهایی که خانواده برای ما انجام می‌دهند، توجه پیدا کنند؛
- با ویژه‌گی‌های خانواده موفق آشنا شوند؛
- بتوانند به موفقیت خانواده خود کمک کنند.

چرا ما به خانواده نیاز داریم؟

گفت و گو کنید

در باره پرسش‌های زیر باهم گفت و گو کنید:

- ۱- اگر خانواده وجود نمی‌داشت، ما چگونه زنده‌گی می‌کردیم؟
- ۲- در خانواده شما چه کسانی زنده‌گی می‌کنند؟

همانگونه که در درس‌های گذشته خواندیم، انسان موجود نیازمند است. یکی از نیازهای مهم بشر او است که نمی‌تواند بدون دیگران زنده‌گی کند. انسان از هنگام تولد نیاز به خانواده دارد، زیرا نمی‌تواند بدون مراقبت‌های خانواده زنده بماند. وقتی که بزرگ‌تر شد؛ باز هم پدر و مادر، غذا، لباس، مسکن و امنیت او را تأمین می‌کنند تا به مکتب برود و درس بخواند. برادران و خواهران بزرگ‌تر و سایر اعضای بزرگ‌تر خانواده هر کدام او را در درس و کارهای شخصی کمک می‌کنند.

پرسی کنید

گفتم که خانواده از لحظه تولد فرزندان، از آنها مراقبت می‌کند و برای اعضای خود غذا، لباس و مسکن تهیه می‌کند. به نظر شما:

- ۱- آیا این مراقبت‌ها فقط به دوران کودکی محدود می‌شود؟
- ۲- خانواده چه کارهای دیگری را باید برای اعضای خود انجام دهد؟

انسان وقتی به دنیامی آید. سخن گفتن، راه رفتن، ادب و شیوه زنده‌گی کردن با مردم را نمی‌داند. به تدریج که بزرگتر می‌شود، از والدین و سایر اعضا خانواده خود سخن گفتن را که گام اول در زنده‌گی اجتماعی است، فرامی‌گیرد و به دنبال آن آداب رفتار با دیگران را می‌آموزد. بنابر این، خانواده، انسان را برای زنده‌گی در جامعه تربیت کرده و آماده می‌سازد. خانواده، اعضا خود را لحاظ اقتصادی و عاطفی حمایت و پشتیبانی می‌کند. غذا، پوشش، خرچ تحصیل و سایر نیازهای مادی آنها را تأمین می‌کند. همچنین، با محبت و صمیمیت نیازهای عاطفی آنها را نیز برآورده می‌سازد. در موقعی که اعضا با مشکلی روبرو شوند با رهنمایی و کمک، آنها را حمایت می‌کند. این حمایتهای مالی و عاطفی هم فرزندان و هم زن و شوهر را شامل می‌شود، چون همه اعضا خانواده نیاز به حمایتهای خانواده دارند.

نباید فراموش کرد که همه کودکان هم سن ما با خانواده خود زنده‌گی نمی‌کنند. اتفاقات بسیاری ممکن است باعث جدایی برخی از اطفال از خانواده‌اش شود. در این صورت افراد بزرگسال دیگری از خویشاوندان یا اعضا دیگر جامعه جایگزین پدر و مادر می‌شوند و در نتیجه، فرد تنها نمی‌ماند و نیازهای مادی و عاطفی او توسط افراد دیگر، تأمین می‌شود.

مرواری بر درس گذشته

- انسان از هنگام تولد نیاز به خانواده دارد.
-
-
-
-
-

پرسش‌ها

- ۱- انسان چه نیازهایی به خانواده دارد؟
- ۲- خانواده کدام نیازهای کودکان را تأمین می‌کند؟
- ۳- بزرگسالان چه نیازهایی به خانواده دارند؟
- ۴- خانواده چه چیزهایی را به کودکان می‌آموزد؟

فعالیت

در مورد وظایف خانواده در قبال فرزندان مطالبی را آموختید. به نظر شما فرزندان چه وظایفی در مقابل خانواده دارند؟ در این باره با چند نفر از هم قطاران خود صحبت کنید و نتیجه را در صنف گزارش دهید.

۱- شاگردان عزیزاً بعد از این با راهنمایی معلم محترم درس را خلاصه کنید و در کتابچه خود بنویسید.

چگونه می‌توانیم خانواده موفق داشته باشیم؟ (۱)

گفت و گو کنید

همان گونه که عنوان درس نشان می‌دهد، این درس در باره خانواده موفق است.

به نظر شما یک خانواده موفق، باید چه ویژه‌گی های داشته باشد؟

برخی از خانواده‌ها در تربیت اولاد، اداره امور و سایر وظایفی که دارند، موفق‌تر از دیگر خانواده‌ها می‌باشند. برای آشنایی با خانواده موفق، در این درس و درس بعدی بعضی از ویژه‌گی های خانواده موفق را می‌خوانیم:

۱- احساس مسئولیت

عمل کردن به وظیفه از ویژه‌گی های یک فرد مسئول است. وقتی وظیفه یا کاری بر عهده کسی گذاشته می‌شود، باید برای انجام دادن آن در خود احساس مسئولیت کند. این احساس باعث می‌شود تا فرد کارش را با دلسوزی و علاقه‌مندی انجام دهد.

بی‌گمان بارها مشاهده کرده‌اید که پدر یا مادر شما حتا در وقت خسته‌گی، بیماری و یا مشکلات دیگر، برای رفع نیاز فرزندان خود تلاش کرده‌اند. شما به عنوان فرزند آنها، در این هنگام چه احساسی نسبت به آنها داشته‌اید؟ صمیمیت و مهربانی از ویژه‌گی‌های خانواده‌یی است که اعضای آن نسبت به همدیگر احساس مسؤولیت می‌کنند.

۲- همکاری

می‌دانیم که در هر خانواده چند نفر زنده‌گی می‌کنند. آیا در خانواده شما یک نفر همه کارها را انجام می‌دهد، یا همه در انجام دادن آنها شرکت می‌کنند؟ اگر همه کارها بر عهده یک نفر قرار بگیرد، چه مشکلاتی پیش می‌آید؟

اگر همه اعضای خانواده در کارها باهم همکاری کنند، کارها به سرعت انجام می‌شود و بر بعضی از اعضا فشار زیادی وارد نمی‌گردد، در حالی که اگر همکاری وجود نداشته باشد، یک عده بیکار می‌مانند و یک عده دیگر باید کارهای زیادی را انجام دهنند.

بهترین کار این است که کارهای خانه میان اعضای خانواده تقسیم شود تا همه اعضای خانواده وظایف خود را بشناسند و با یکدیگر همکاری کنند.

۳- مشورت

گفت و گو کنید

یکی از راه های موفقیت انسان این است که در کارها با دیگران مشورت کند. اما با هر فردی می توان مشورت کرد؟ کسی که با او مشورت می کنید، باید دارای چه ویژه گی ها باشد؟

مشورت کردن استفاده از عقل و تجربه دیگران است. گرچه کسان زیادی هستند که می توانند در زنده گی به ما مشورت دهند؛ ولی اعضای خانواده اولین کسانی هستند که انسان باید با آنها مشورت کند. هر گاه فرزندان بخواهند در باره مسائل درسی، بازی و یا هر کار دیگر تصمیمی بگیرند، باید با پدر و مادر خود مشورت نمایند و از رهنمایی های آنها استفاده کنند. همچنین، پدر و مادر وقتی می خواهند تصمیمی بگیرند، باید با اعضای خانواده مشورت کرده و نظر آنها را بشنوند.

۴- نظم

گفت و گو کنید

آیا تا کنون برای شما اتفاق افیده است که به خاطر گم شدن کتاب، کتابچه یا جوراب‌های تان، به مکتب یا محل دیگری دیر رسیده باشید؟
برای آنکه چنین مشکلی پیش نیاید، باید چه کار کرد؟

شاید مشاهده کرده باشید که برخی از خانه‌ها درهم ریخته و کیف به نظر می‌رسند. اعضای این گونه خانواده‌ها در کارهای خود نظم و برنامه ندارند. نظم باعث می‌شود که کارها در موقع خود و به درستی انجام شود. وقتی که کارها درست انجام نشود میان اعضای خانواده مشکلاتی به وجود می‌آید که ممکن است موجب قهر، ناراحتی و یا عصبانیت و خشم آنها شود و روابط بین آنها آسیب بینند. بنابر این، در یک خانواده همه اعضا باید منظم باشند و برای کارهای خود نظم و برنامه داشته باشند.

برای این کار لازم است که هر کس برای کارهای خود برنامه‌یی را تنظیم کند. این برنامه می‌تواند روزانه، هفته‌وار یا حتا ماهانه ویا بیشتر باشد.

مرواری بر درس گذشته

-
-
-
-
-
-
-

پرسش‌ها

- ۱- اگر ما در خانواده مسؤولیت‌پذیر نباشیم، با چه مشکلاتی مواجه می‌شویم؟
- ۲- همکاری چه اهمیتی در خانواده دارد؟ بیان کنید.
- ۳- مشورت چیست و نقش آن در بهتر شدن امور خانواده کدام است؟
- ۴- اگر در کارهای خانه نظم وجود نداشته باشد، چه مشکلی پیش می‌آید؟

فعالیت

خانواده خود را به دقت مشاهده کنید و بینید که مسؤولیت‌پذیری، همکاری، مشورت و نظم تا چه حد در خانواده شما وجود دارد؟ برای هر کدام اگر حد اکثر ۲۵ نمره در نظر بگیریم، شما چند نمره برای خانواده خود می‌دهید؟

چگونه می توانیم خانواده موفق داشته باشیم؟ (۲)

گفت و گو کنید

در درس گذشته برخی از ویژه‌گی‌های خانواده موفق را شناختید. چه ویژه‌گی‌های دیگری را برای یک خانواده موفق می‌شناسید؟

۵- احترام مقابله

شما در خانه چگونه رفتار می‌کنید؟ آیا به پدر، مادر و دیگر اعضای خانواده احترام می‌گذارید؟ از آنها انتظار دارید که با شما چگونه رفتاری داشته باشند؟ وقتی به کسی احترام می‌گذاریم باعث می‌شود که دیگران هم به ما احترام بگذارند. در خانواده، پدر، مادر و فرزندان به همیگر احترام می‌گذارند. در خانواده‌ایی که اعضای آن به همیگر احترام می‌گذارند، همه اعضاء احساس شخصیت و آرامش می‌کنند. اعضاء چنین خانواده مؤدب و مهربان هستند و در جامعه هم با دیگران رفتار دوستانه دارند. وجود این‌گونه افراد در جامعه نشان دهنده آن است که آنها خانواده خوب و موفقی دارند.

۶- تحمل نظریات دیگران

می‌دانیم که حتی در یک خانواده، سلیمانی افراد با هم فرق می‌کند. به طور مثال: رنگ مورد علاقه شما با رنگی که خواهر یا برادر شما دوست دارد، فرق می‌کند. ممکن است در مسائل دیگر نیز نظریات و دیدگاه‌های افراد با هم فرق کند. در یک خانواده خوب هیچ یک از اعضای خانواده نظریات خود را بر دیگران تحمیل نمی‌کنند، به ویژه پدر و مادر که صلاحیت بیشتری در خانواده دارند، سعی می‌کنند نظرات فرزندان خود را بشنوند و اگر غلط باشد آنها را راهنمایی کنند. این امر زمینه‌یی می‌شود که اعضای این خانواده در اجتماع نیز به دیگران و نظریات آنان احترام بگذارند.

هرچه تعداد این گونه انسان‌ها در جامعه بیشتر باشد، می‌توانیم جامعه امن‌تر و باثبات‌تر داشته باشیم.

گفت و گو کنید

در بارهٔ پرسش‌های زیر با هم گفت و گو کنید:

- ۱- نمونه‌هایی از فداکاری اعضای خانواده خود را ذکر کنید؟
- ۲- شما تاکنون چه فداکاری‌هایی در خانواده خود کردید؟

۷- ایثار و فداکاری

فداکاری، یکی از صفات پسندیده و خوب انسان‌ها است. انسان بیش از همه برای اعضای خانواده خود فداکاری می‌کند. در کارهای پدر و مادر خود دقت کنید، آنها همیشه برای فرزندان خود فداکاری می‌کنند. به طور مثال: مادری که شب‌ها تا صبح از کودک خود مواظبت می‌کند و به او شیر می‌دهد، یا پدری که با زحمت فراوان مخارج زنده‌گی خانواده خود را فراهم می‌کند، در واقع زنده‌گی خانواده‌گی بر اساس فداکاری استوار است. اعضای خانواده رفتاری را که با یکدیگر دارند، متفاوت از رفتاری است که به طور معمول با دیگران دارند.

فداکاری در جامعه نیز بسیار ارزشمند است و انسان باید برای هموطنان و همنوعان خود نیز ایثار و فداکاری کند. مردم از انسان‌هایی که به گونه‌های مختلف برای دیگران ایثار و فداکاری کرده و یا می‌کنند، قدردانی می‌نمایند. هرچه روحیه فداکاری در خانواده و جامعه زیادتر باشد، افراد آن خانواده و جامعه از رفاه و آسایش بیشتری می‌شوند. بنابر این، از همین امروز تصمیم بگیریم که در همه کارها، چه در خانواده و چه در جامعه، از هر گونه ایثار و فداکاری برای دیگران دریغ نورزیم تا خانواده و جامعه خوب و مملو از روحیه فداکاری داشته باشیم.

مروزی بر درس گذشته

-
-
-
-
-
-

پرسش‌ها

- ۱- احترام متقابل در خانواده چه اهمیتی دارد؟
- ۲- اگر در خانواده نظریات خود را بر دیگران تحمیل کنیم، چه اشکالی پیش می‌آید؟
- ۳- آیا در جامعه باید نظریات دیگران را تحمل کنیم؟ چرا؟
- ۴- به نظر شما فداکاری چیست؟ مثالی بیاورید.
- ۵- چرا اعضای خانواده برای آسایش و راحتی یکدیگر فداکاری می‌کنند؟

فعالیت

در یک صفحه توضیح دهید که شما در خانه چگونه به افراد بزرگ‌تر و کوچکتر از خود، احترام می‌گذارید.

خلاصه درس‌های گذشته

- انسان در خانواده زاده، می‌شود و تا آخر زنده‌گی در آن باقی می‌ماند.
- انسان همیشه به خانواده و حمایت عاطفی و مالی اعضاي خانواده نیازمند است.
- ما بسیاری از چیزها را در خانواده یاد می‌گیریم.
- کسانی که به هر دلیلی از والدین و خانواده خود محروم می‌شوند در خانواده دیگری زنده‌گی می‌کنند و از حمایت‌های آن برخوردار می‌شوند.
- خانواده‌یی در وظایف خود موفق است که از ویژه‌گی‌های زیر برخوردار باشد:
- اعضای آن نسبت به وظایف خود احساس مسؤولیت کنند، باهم همکاری داشته باشند، در کارها منظم باشند و باهم مشورت کنند. به یکدیگر احترام بگذارند و نظریات یکدیگر را بشنوند.

فصل سوم

گروه‌های اجتماعی

در این فصل درس‌های زیر را می‌خوانید:

- گروه چیست؟
- تأثیرات متقابل فرد و گروه.

اهداف فصل

از شاگردان توقع می‌رود که بعد از خواندن این فصل به

هدف‌های زیر دست یابند:

- درک کنند که انسان موجود اجتماعی است؛
- ضرورت عضو شدن در گروه‌ها را درک کنند؛
- انواع گروه‌ها را بشناسند؛
- سود و زیان عضویت در گروه‌ها را بشناسند؛
- بتوانند به عنوان اعضاً فعال در گروه‌ها شرکت کنند.

گروه چیست؟

مقایسه و بررسی کنید

در فصل گذشته آموختید که خانواده نخستین گروه اجتماعی است که شما در آن عضو هستید. اما شما در گروههای دیگری نیز عضویت دارید و یا در آینده عضو می‌شوید. به طور مثال: در گروه دوستان، صنف، مکتب، گروههای ورزشی، هنری و شغلی. این گروهها را باهم مقایسه کنید و در باره پرسش‌های زیر در صنف گفت و گو کنید:

- ۱- چه شباهت‌هایی بین شرایط عضویت در یک گروه با گروه دیگر وجود دارد؟
- ۲- از این بررسی چه نتیجه‌یی می‌گیرید؟

همان‌گونه که پیش از این خواندیم، انسان نمی‌تواند به تنها یی زنده‌گی کند. انسان‌ها همواره به یکدیگر نیاز دارند و بدین دلیل به یکدیگر پیوسته‌اند و گروههایی را تشکیل می‌دهند. گروه‌ها با هدف‌ها و وظایف خاصی در جامعه شکل می‌گیرند که هر فرد عضویت شماری از آنها را به منظور برآورده شدن نیازهای خود، می‌پذیرد. برای آنکه چند نفر یک گروه را شکل بدهند، دست کم سه شرط باید وجود داشته باشد:

۱- ویژه‌گی‌های مشترک

اعضای هر گروه باید ویژه‌گی‌های مشترکی داشته باشند. به طور مثال: برای اعضای گروه خانواده رابطهٔ فamilی داشتن، در گروه صنف هم‌صنفی بودن و در گروه ورزشی در ورزش خاصی علاقه و مهارت داشتن، شرط است.

۲- روابط متقابل

شرط مهم دیگر گروه این است که اعضای آن باهم روابط متقابل داشته باشند. به گونه مثال: در گروه خانواده، ما با پدر و مادر و خواهر و برادر خود رابطه داریم، به هم کمک کرده و هم دیگر را راهنمایی می‌کنیم و نیازهای مختلف یکدیگر را تأمین می‌کنیم. در گروه صنف ما با سایر هم‌صنفی‌های خود رابطه داریم، در مورد درس‌های مان باهم صحبت می‌کنیم و به هم دیگر کمک کرده و از هم دیگر راهنمایی می‌خواهیم. در گروه ورزشی با سایر اعضای تیم ورزشی تمرین کرده و همکاری می‌کنیم.

۳- روابط پایدار

هر گاه چند نفر با ویژه‌گی‌های مشترک باهم جمع شدند و روابط متقابل با یکدیگر داشتند، گروه تشکیل نمی‌شود؛ بلکه آنها باید روابط پایدار و طولانی مدت داشته باشند. پس هر گاه تعدادی از افراد با ویژه‌گی‌های مشترک باهم جمع شوند و فعالیت‌های مشترکی را انجام دهند و روابط متقابل به طور نسبی پایدار باهم داشته باشند، گروه شکل می‌گیرد.

مقایسه و گروه بندی کنید

در فعالیت‌های قبلی که انجام دادید، چند گروه را با یکدیگر مقایسه کردید و شباهت‌های آنها را بیان کردید. حال تلاش کنید که این گروه‌ها را بر اساس تفاوت‌های شان به دو یا چند دسته گروه‌بندی کنید و سپس دلیل خود را بیان کنید.

همان طور که متوجه شدید، می‌توانید گروه‌ها را بر اساس تفاوت‌های شان به شکل‌های مختلفی دسته‌بندی کنید. یکی از انواع طبقه‌بندی‌ها، تقسیم به گروه نخستین و گروه دومین است. در این تقسیم‌بندی چند معیار را باید در نظر بگیریم:

- ۱- در گروه‌های نخستین تعداد اعضا معمولاً کم است، در حالی که در گروه‌های دومین تعداد اعضای گروه زیاد‌اند.

- ۲- در گروه‌های نخستین افراد برای خود اعضا در گروه عضو می‌شوند، در حالی که در گروه‌های دومین افراد برای تأمین نیازهای گوناگون عضو گروه می‌شوند.

- ۳- روابط اعضا در گروه‌های نخستین صمیمی و عاطفی است؛ ولی در گروه‌های دومین روابط رسمی و تاحدی غیرصمیمی می‌باشد. با توجه به ویژه‌گی‌های یادشده، گروه‌هایی

مانند: خانواده و دوستان جزو گروههای نخستین و گروههایی چون: گروه شغلی، گروه دومین هستند.
ویژه‌گی‌های این دو گروه در جدول زیر آمده است:

گروه دومین (گروه شغلی)	گروه نخستین (گروه دوستان)	ویژه‌گی
معمولاً تعداد اعضاء زیاد است.	تعداد اعضاء کم است.	تعداد اعضاء
برای تأمین نیازها و ارائه خدمت، عضو شده‌اند.	افراد برای خود اعضای گروه در آن عضو شده‌اند	هدف
روابط تاحدي رسمي و غيرصميي است.	روابط وفادارانه، صميي و عاطفي است.	نوع روابط

مروری بر درس گذشته

-
-
-
-
-
-

پرسش‌ها

- ۱- گروه چیست؟
- ۲- چرا ما گروه تشکیل می‌دهیم؟
- ۳- برای عضویت در یک گروه چه شرایطی لازم است؟
- ۴- گروههای نخستین و دومین را توضیح دهید.
- ۵- بر اساس کدام ویژه‌گی‌ها می‌توان گروه‌ها را بر اساس نخستین و دومین تقسیم کرد؟

فعالیت

یکی از گروههایی را که عضو آن هستید بررسی کنید و بینید که ویژه‌گی‌های گروه نخستین در باره آن صادق است یا ویژه‌گی‌های گروه دومین؟

تأثیرات متقابل فرد و گروه

هر یک از شما در گروههای خانواده، دوستان، عالمنان، هم‌صنفان، مکتب، مرکرهای ورزشی و هنری عضویت دارید. آیا تا به حال درباره ارتباطی که بین شما و گروههایی که در آن عضویت دارید، فکر کرده‌اید.

تأثیرات گروه بر فرد

فکر کنید و پاسخ دهید

درباره روابطی که با هر یک از گروه‌ها دارید، جدول را با عبارت‌های دیگری تکمیل کنید.

نام گروه	تأثیر گروه بر فرد
خانواده	ما در خانواده روابط گرم و صمیمی با یکدیگر داریم.
دوستان	ما گاهی اوقات فراغت‌مان را با دوستان خود می‌گذرانیم.
صنف	بعضی از مشکلات درسی را با کمک هم‌صنفی‌های مان حل می‌کنیم.
ورزش	برای شادابی و سلامت به ورزش مورد علاقه خود می‌پردازیم.
هنر	تلash می‌کنیم در امور هنری مورد علاقه‌مان مهارت پیدا کنیم.
مذهب	برای تلاوت صحیح قرآن کریم در جلسه‌های آموزش قرآن شرکت می‌کنیم.

با انجام فعالیت بالا دریافتید که ما با هر یک از گروه‌ها روابط مختلفی داریم و آن‌ها نیز تأثیرات گوناگونی بر ما دارند. گاهی راه و رسم انجام کارها را به ما نشان می‌دهند؛ زمانی از ما حمایت می‌کنند؛ گاه باعث می‌شوند با افرادی احساس دوستی کنیم و با بعضی دیگر مخالفت ورزیم؛ گاهی موجب شناخت بیشتر ما از خالق و جهان هستی می‌شوند؛ گاهی اطلاعات جدیدتری را در اختیار ما می‌گذارند؛ گاهی از تجارب آن‌ها استفاده می‌کنیم؛ گاهی ما را در یافتن راه درست هدایت می‌کنند و گاهی در اداره جامعه تأثیر دارند. در حقیقت ما با این گروه‌ها زنده‌گی می‌کنیم و تأثیرات این گروه‌ها در زنده‌گی ما غیر قابل انکار است.

گروه و زنده‌گی گروهی با وجود همه تأثیرات مثبتی که برای فرد دارد، گاه ممکن است تأثیرات منفی نیز به دنبال داشته باشد و موجب وارد شدن آسیب‌های جدی در زنده‌گی فرد شود. به عنوان مثال، گاهی گروهی که در آن عضویت داریم، ما را به ارزش‌های غیر دینی فرا می‌خواند؛ گاه در مقابل انتقاد دیگران واکنش خشونت‌آمیز از خود نشان می‌دهد؛ گاه از ما انجام دادن کاری را انتظار دارد که درست نیست؛ گاه در گروه انتقاد و پرسش ما را نمی‌پذیرد و از ما انتظار دارد که بدون فکر و اندیشه از دستور گروه پیروی کنیم.

متأسفانه در جامعه بعضی گروه‌ها وجود دارند که کارهای غلط می‌کنند. به عنوان مثال: برخی از جوانانی که خوب تربیت نشده‌اند، به جای آنکه به کارهای مفید و آبرومندانه مشغول شوند تا برای خانواده و جامعه خویش خدمت کنند، به اعتیاد و استفاده از انواع مواد مخدر روی می‌آورند. آنها گروه‌هایی را تشکیل داده و انواع انحرافات و جرایم را مرتکب می‌شوند.

همان طور که متوجه شدید، عضویت در گروه هم می‌تواند اثر مثبت برای ما داشته باشد و هم اثر منفی. به همین دلیل، انتخاب گروه برای نوجوان و جوان انتخاب بسیار مهمی است، زیرا اشتباه در این انتخاب می‌تواند به تغییر مسیر زنده‌گی و گاهی تباہی او بیانجامد. به نظر شما در این انتخاب می‌توانیم با چه کسانی مشورت کنیم؟

تأثیرات فرد بر گروه

فکر کنید و پاسخ دهید

درباره تأثیرات هر یک از گروههایی که در آن عضو هستید، فکر کنید و جدول زیر را با نوشتن جمله‌های مناسب کامل کنید.

نام گروه	تأثیر فرد بر گروه
خانواده	در برخورد با مشکلات راه حلی جدید ارائه می‌کنم.
دوستان	با دوستانم با صداقت و راستی رفتار می‌کنم.
مکتب	کتابی به کتابخانه مکتب خود هدیه می‌کنم.
ورزشی	در جلسه‌های تمرین گروهی به طور منظم شرکت می‌کنم.

با انجام فعالیت بالا دریافتید که با وجود آنکه گروه بر فرد تأثیر می‌گذارد، فرد نیز به نوعی خود می‌تواند بر گروه تأثیر بگذارد. به عنوان مثال، فرد گاهی موجب انسجام و وحدت بیشتر در گروه می‌شود؛ گاهی از آن به نوعی حمایت می‌کند به طوری که باعث ماندگاری و دوام بیشتر گروه می‌شود؛ گاه با ارائه طرحی موجب پیشرفت و ترقی آن می‌شود؛ زمانی موجب رسیدن بهتر گروه به هدف خود می‌شود. بنابراین، تأثیرات فرد بر گروه نیز مانند: تأثیرات گروه بر فرد غیر قابل انکار است.

با وجود همه تأثیرات مثبتی که فرد می‌تواند بر گروه داشته باشد، گاهی ممکن است که تأثیرات منفی نیز داشته باشد. به گونه مثال، فرد می‌تواند با اصرار بر رأی خود به انسجام گروهی ضربه وارد سازد یا با سستی در انجام وظایف خود، در کار گروه نابسامانی وارد کند. اگر شما عضوی گروهی باشید که در آن چنین فردی عضویت داشته باشد، چه عکس العملی نشان می‌دهید؟

مروزی بر درس گذشته

-
-
-
-
-

پرسش‌ها

- ۱- چرا وقتی عضویک گروه می‌شویم باید نظریات اعضای گروه را در نظر بگیریم؟
- ۲- اگر نظریات سایر اعضای گروه مخالف نظریات ما باشد، ما مجبوریم که نظریات آنها را پذیریم یا راه دیگری هم وجود دارد؟
- ۳- آیا عضویت در هر گروهی مفید است؟ چرا؟
- ۴- چرا باید از عضویت در گروه‌هایی که کارهای نادرست انجام می‌دهند، پرهیز کنیم؟
- ۵- اگر یک فرد ناسالم رهبری گروه را در اختیار بگیرد، چه کار باید کرد؟

فعالیت

گروه دوستان خود را در نظر بگیرید و بررسی کنید که:

- ۱- جایگاه شما در آن چگونه است؟
- ۲- تصمیم‌های گروه بر اساس دیدگاه‌های همه اعضا گرفته می‌شود یا یکی دو نفر بیشتر اعمال نفوذ می‌کنند؟
- ۳- آیا شما این گروه را برای خود مفید می‌دانید؟ چرا؟

خلاصه درس‌های گذشته

- انسان موجود اجتماعی است.
- هر فرد برای برآورده شدن نیازهایش در گروه‌های مختلف عضو می‌شود.
- هرگاه تعدادی از افراد با ویژه‌گی‌های مشترک باهم جمع شوند، فعالیت‌های مشترکی را انجام داده و روابط متقابل به طور نسبی پایدار باهم داشته باشند، گروه شکل می‌گیرد.
- اگر تعداد اعضای گروه کم و روابط میان آنها دوستانه و صمیمی باشد، گروه نخستین است.
- اگر تعداد اعضای گروه زیاد و روابط میان آنها تاحدی رسمی باشد، گروه دومین به شمار می‌رود.

فصل چهارم

شیوه‌های زنده‌گی در افغانستان

در این فصل درس‌های زیر را می‌خوانید:

- کوچی‌ها چگونه زنده‌گی می‌کنند؟
- مردم روستا چگونه زنده‌گی می‌کنند؟
- زنده‌گی شهری در افغانستان چگونه است؟

اهداف فصل

از شاگردان توقع می‌رود که بعد از خواندن این فصل به هدف‌های زیر دست یابند:

- با کوچی‌ها و نحوه زنده‌گی آنها آشنا شوند؛
- مشکلات زنده‌گی کوچی‌ها را درک کنند؛
- با زنده‌گی روستایی و نحوه گذران زنده‌گی آنها آشنا شوند؛
- برتری‌ها لذت‌ها و مشکلات زنده‌گی روستایی را بشناسند؛
- با زنده‌گی شهری آشنا شوند؛
- با مشکلات شهرهای کشور آشنا شوند.

کوچی‌ها چگونه زنده‌گی می‌کنند؟

گفت و گو کنید

- پرسش‌های زیر را به دقت بخوانید و درباره آنها گفت و گو کنید:
- ۱- تاکنون غزدی کوچی را دیده‌اید؟
 - ۲- چرا کوچی‌ها از جایی به جای دیگر کوچ می‌کنند؟
 - ۳- کار و شغل کوچی‌ها چیست؟

عده‌یی از مردم ما در دامنه کوه‌ها و صحراءها و در دامن طبیعت زنده‌گی می‌کنند. به آن‌ها کوچی گفته می‌شود. کوچی‌ها در غزدی زنده‌گی می‌کنند. غزدی خیمه‌یی است که از موی بز باقه می‌شود. کوچی‌ها مالدار هستند و انواع حیوانات اهلی از قبیل: گوسفند، بز، شتر و خر را نگهداری می‌کنند. آنها برای نگهداری حیوانات خود به دنبال چراگاه از جایی به جای دیگر نقل مکان می‌نمایند. کوچی‌ها در فصل‌های مختلف سال از مناطق گرم به مناطق سرد و بالعکس حرکت می‌کنند.

در خانواده‌های کوچی، به طور عموم افراد زیادی زنده‌گی می‌کنند. اعضای خانواده‌های کوچی‌ها به طور معمول عبارتند از: زن، شوهر، دختران، پسران، پدر کلان و مادر کلان، عروس‌ها، نواسه‌ها و احتمالاً عمه‌ها و کاکاها. همه اعضای خانواده با یکدیگر در کارها کمک و همکاری می‌کنند.

کارهای داخل غژدی مربوط به خانم‌ها می‌شود ولی کارهای بیرون از غژدی بر عهده مردان می‌باشد. کارهای داخل و بیرون غژدی میان اعضای خانواده تقسیم شده است و هر کس وظایف خود را انجام می‌دهد. مطابق رسم، نگهبانی از فرزندان، دوشیدن شیر حیوانات و تهیه محصولات لبنی، پخت و پز، شستن ظرف‌ها و لباس‌ها، جاروب کردن، نگهداری و پاک کردن داخل و اطراف غژدی و آوردن آب از جوی یا چشم، وظیفه زنان است. البته، زنان و دختران در تهیه هیزم، بستن و بار کردن و سایل و برپا کردن غژدی‌های نیز کمک می‌کنند. مردان کوچی، کارهای چرانیدن، خرید و فروش حیوانات، دفاع از غژدی‌ها در برابر دزدان، تهیه هیزم و فروش محصولات لبنی و پشم حیوانات را انجام می‌دهند.

کوچی‌ها غژدی‌های خود را در نزدیکی یکدیگر و در جایی که به آب دسترسی داشته باشند، برپا می‌کنند. آنها برای مدت کوتاهی در یک محل سکونت می‌کنند و بعد از آنکه علوفه یا سبزه چراگاه به اتمام رسید. دوباره کوچ می‌کنند و در جای دیگری غژدی‌ها را برپا می‌کنند. آنها معمولاً دورتر از آبادی‌ها و مزارع روستاییان غژدی می‌زنند تا حیوانات شان به مزارع دهقانان صدمه وارد نکند.

بررسی کنید

پرسش‌های زیر را بخوانید و درباره آنها بایکدیگر بحث و گفت و گو کنید:

۱- کوچی‌ها چه مشکلات خاصی دارند؟

۲- برای هر مشکل چه راه حلی پیشنهاد می‌کنید؟

مشکلات کوچی‌ها

کوچی‌ها در دامن طبیعت زنده‌گی می‌کنند و همیشه از هوای آزاد و مناظر زیبای طبیعت استفاده می‌کنند. با وجود این، آنها با مشکلات زیادی در زنده‌گی مواجه‌اند که مهمترین آن‌ها را در اینجا می‌خوانیم:

آموزش

به دلیل آنکه کوچی‌ها همواره در حال کوچ و جابجایی هستند، بیشتر آن‌ها مکتب ندارند و فرزندان‌شان از نعمت سواد و تحصیل محروم می‌مانند.

صحت و درمان

کوچی‌ها از کمبود امکانات صحی و درمانی رنج می‌برند. آن‌ها از کلینیک سیار که در مسیر راه همراه آن‌ها حرکت کند، برخوردار نیستند. به دلیل آنکه آن‌ها دورتر از شهر و روستا نیز خیمه می‌زنند، به امکانات صحی شهر و روستا نیز به سختی می‌توانند دسترسی پیدا کنند.

خشکسالی و کمبود علف

کوچی‌ها به دنبال علف و چراغ‌گاه از جایی به جای دیگر کوچ می‌کنند و از این طریق حیوانات خود را پرورش داده و زنده‌گی خود را اداره می‌کنند. در سال‌هایی که بارندگی زیاد و علف فراوان باشد، کار و زنده‌گی آن‌ها پررونق‌تر است؛ ولی در سال‌هایی که بارندگی اندک باشد آن‌ها برای سیر کردن حیوانات خود با مشکل جدی مواجه می‌شوند.

در خشکسالی‌ها ممکن است حیوانات آن‌ها از گرسنه‌گی تلف شوند که در آن صورت خسارت‌های غیرقابل جبرانی به کوچی‌ها وارد می‌شود.

مرواری بر درس گذشته

-
-
-
-
-
-
-
-

پرسش‌ها

- ۱- چرا کوچی‌ها در دشت‌ها زنده‌گی می‌کنند؟
- ۲- تقسیم کار در میان اعضای خانواده کوچی چگونه است؟
- ۳- کوچی‌ها غزدی‌های خود را در کجا و چگونه نصب می‌کنند؟
- ۴- مشکل آموزشی کوچی‌ها را بیان کنید.
- ۵- مشکل صحی کوچی‌ها را توضیح دهید.
- ۶- مشکلات کوچی‌ها را در خشکسالی‌ها بیان کنید.

فعالیت

از اعضای بزرگ‌تر خانواده کمک بگیرید مزايا و مشکلات زنده‌گی کوچی‌ها را در یک صفحه بنویسید.

مردم روستا چگونه زنده گی می کنند؟

مقایسه کنید

در درس گذشته خواندیم که کوچی‌ها چگونه زنده گی می‌کنند. اکنون به تصویر روستا دقت کنید و به پرسش‌های زیر پاسخ دهید:

- ۱- تفاوت‌ها و شباهت‌های خانه‌های روستایی را با غزدی‌های کوچی بیان کنید.
- ۲- روستاییان به چه کارهایی مصروف‌اند و از این جهت چه تفاوت‌ها و شباهت‌هایی با کوچی‌ها دارند؟

خانه‌های روستایی

تعداد زیادی از مردم کشور ما در روستاهای زنده گی می‌کنند. روستا یا ده از شهر کوچک‌تر بوده و تعداد جمعیت آن نیز کمتر می‌باشد. در اکثر روستاهای خانه‌ها نزدیک به یکدیگر ساخته می‌شوند، اما در بعضی از روستاهای که در دره‌ها واقع شده، خانه‌ها کمی دورتر از یکدیگر قرار دارند. مردم روستا در خانه‌های ساده زنده گی می‌کنند که اغلب آنها از سنگ و گل ساخته می‌شود.

در اطراف ده، باغ‌ها و کشتزارها قرار دارند که مردم ده در آن سبزی، گندم، حبوبات و درخت می‌کارند. مردم ده از محصولات زراعی، باغداری و مالداری، برای برآوردن نیازمندی‌های غذایی، پوشانکی و سوختی‌شان استفاده می‌کنند و با چوب درختان خانه‌های خود را پوشانیده و آن را گرم می‌کنند.

خانواده

خانواده در روستا اهمیت زیادی دارد. خانواده جای صمیمت و مهربانی است که در آن زن، شوهر، دختران، پسران، پدرکلان، مادرکلان و شاید دیگر خویشاوندان باهم زنده‌گی می‌کنند. به طور معمول تعداد اعضای خانواده در روستا زیاد است. اعضای خانواده در تصمیم‌گیری‌ها باهم مشورت می‌کنند و در کارهای داخل و بیرون خانه با هم همکاری می‌نمایند.

روابط مردم در روستا

مردم روستا باهم روابط بسیار گرم و عاطفی دارند. همه افراد یکدیگر را می‌شناسند و از افراد خانواده و وضعیت زنده‌گی یکدیگر باخبر هستند. مردم روستا مهمان را دوست خداوند الله می‌دانند و به همین دلیل، آنها بسیار مهمان نواز بوده و از مهمان به خوبی پذیرایی می‌کنند. آنها در خوشی‌ها و ناخوشی‌های یکدیگر شریک است. اهالی روستا در عروسی‌های یکدیگر شرکت می‌کنند و برای عروس و داماد تحفه می‌دهند. در جشن‌ها و روزهای عید، به دیدن همدیگر می‌روند و به بزرگان خانواده و فامیل احترام می‌گذارند. آنها کودکان و خردسالان را نوازش می‌دهند. در غم و گرفتاری‌های یکدیگر نیز شریک‌اند و تا جایی که ممکن باشد، به کسانی که مشکلات دارند، کمک می‌کنند.

بررسی کنید

- ۱- مردم در روستا به چه کارهایی اشتغال دارند؟
- ۲- زنده‌گی روستایی نسبت به زنده‌گی کوچی و شهری چه مزایایی دارد؟
- ۳- مردم روستا چه مشکلاتی دارند؟

کار و شغل

روستاییان به طور عموم به کارهای زراعت، باغداری و مالداری می‌پردازند. آنها با کشت گندم، جو، جواری، باقلی و مانند اینها نیازهای غذایی خود را برآورده می‌سازند و با نهال شانی و پرورش درختان و باغداری و فروش محصولات آنها در بازار، نیازهای مالی دیگر شان را تأمین می‌کنند. آنها با پرورش انواع حیوانات از شیر و پشم آنها استفاده می‌کنند. روستاییان تولیدات اضافی خود را به شهرها برد و می‌فروشند.

در دهات مردم علاوه بر کارهای زراعت و مالداری به کارهای دیگری نیز می‌پردازند. برخی از مهم‌ترین تولیدات روستاهای عبارتند از: قالین، گلیم، جوال، لحاف، جوراب، دستکش، جاکت، کلاه، کفش، چپلی، مشک، هاون و انواع ظروف چوبی و آلمونیمی. دخترها و پسرهای ده از کودکی شغل مادر و پدر خود را دنبال می‌کنند و آن را زیر نظر آنان یاد می‌گیرند.

کارهای جمعی و حشر

در روستا برخی از کارها به صورت دسته جمعی انجام می‌شود. مردم در ساختن بند آب، پل، راه، پاک کاری جوی‌ها و کاریزها، درو کردن محصولات زراعی، جاروب کردن برف راهها در زمستان به طور جمعی کار می‌کنند. این کارها برای مردم روستا یک نوع تفریح هم به شمار می‌رود، زیرا آنان در هنگام کار آواز می‌خوانند و شادی می‌کنند.

اوقات فراغت

مردم روستا اوقات فراغت و بیکاری خود را در کنار یکدیگر می‌گذرانند. آنها هر وقت فرصت به دست یاورند نزد یکدیگر رفته و باهم صحبت و درد دل می‌کنند. آنها مشکلات خود را با هم در میان می‌گذارند و از خاطرات تلخ و شیرین همدیگر آگاه می‌شوند. جوانان و نوجوانان بسیاری چیزها را در اوقات فراغت از بزرگان یاد می‌گیرند.

مشکلات روستا

با وجود آنکه زنده‌گی روستایی مزایای زیادی دارد که در زنده‌گی کوچی و شهری وجود ندارد، ولی مشکلاتی نیز در روستا وجود دارد که برخی از آنها را در ادامه درس می‌خوانیم:

صحت: بسیاری از دهات ما که با شهر فاصله زیادی دارند، دچار کمبود امکانات صحی و درمانی هستند. بعضی اوقات، آنها به خاطر یک بیماری خیلی ساده با مشکلات بسیار بزرگی مواجه می‌شوند. خوشبختانه در اثر تلاش‌های وزارت صحت عامه، این مشکل در سال‌های اخیر اندکی کاهش یافته است.

مکتب و آموزش: با وجود آنکه وزارت معارف حتا در دورترین دهات کشور مکتب تأسیس کرده و خدمات آموزشی را ارائه می‌کند؛ ولی متأسفانه در برخی از دهات ما هنوز مکتب وجود ندارد و یا اگر هست، معلم و کتاب کافی وجود ندارد.

کمبود زمین، آب و وسائل زراعتی

همان گونه که پیش از این گفته شد، روستاییان بیشتر به کارهای زراعتی سروکار دارند؛ اما متأسفانه بسیاری از دهقانان ما یا زمین اندکی در اختیار دارند، یا آب کافی ندارند و اگر زمین و آب دارند وسائل پیشرفته زراعتی در اختیار ندارند. به همین علت، آنها نسبت به زحمتی که می‌کشند، محصول بسیار کمی می‌گیرند.

حوادث و آفات‌های طبیعی

دهقانان ما در مقابل حوادث و آفات‌های طبیعی بسیار ناتوان اند و متأسفانه هیچ مرجعی وجود ندارد که آنها را در مقابل این گونه زیان‌ها بیمه کند.

ماینهای

در سال‌های گذشته در کشور ما جنگ و درگیری وجود داشت. ماینهایی که از دوران جنگ باقی مانده تاکنون جان مردم را تهدید می‌کند. مؤسسه‌سات ماینهای پاکی با تلاش و فداکاری، بسیاری از منطقه‌ها، به ویژه منطقه‌های شهری را از ماینهای پاک کرده‌اند ولی در برخی از منطقه‌ها روستایی و اطراف راه‌ها، هنوز ماینهای باقی مانده که برای مردم محل و مسافران خطرناک است. جاهایی که با علامت سرخ نشانی شده خطرناک می‌باشد و مردم باید از آنها دوری کنند.

موردی بر درس گذشته

-
-
-
-
-
-
-

پرسش‌ها

- ۱- منبع درآمد مردم روستا چیست؟
- ۲- اگر یکی از اهالی روستا زیان ببیند، دیگران با او چه برخورد می‌کنند؟
- ۳- محصولات روستا در کجا به مصرف می‌رسد؟
- ۴- چند مورد از کارهایی را که در روستا به طور گروهی انجام می‌شود؟ نام ببرید.
- ۵- مشکلات مردم روستا را توضیح دهید.

فعالیت

یکی از مشکلات روستاییان را در نظر گرفته برای آن راه حل را پیشنهاد نموده در یک صفحه بنویسید.

زنده‌گی شهری در افغانستان

مقایسه کنید

در درس گذشته زنده‌گی روستایی را خواندید. اکنون به تصویر شهر دقت کنید و به پرسش‌ها، پاسخ دهید:

۱- چه تفاوت و شباهت‌هایی را بین شهر و روستا می‌بینید؟

۲- شما ترجیح می‌دهید که در کدام یکی زنده‌گی کنید؟ چرا؟

در درس‌های گذشته با شیوه زنده‌گی کوچی و روستایی در افغانستان آشنا شدیم. شیوه دیگر زنده‌گی شهرنشینی است. شهر جایی است که جمعیت زیادی در نزدیکی یکدیگر سکونت می‌گزینند و عمدها به کارهای اداری، تجاری و صنعتی اشتغال می‌ورزند.

در شهرها خانه‌ها نزدیک به هم و بر اساس نقشه شهری ساخته می‌شود. در ساخت خانه‌های شهری از موادی مانند: خشت پخته، آهن، سمنت، قیر و غیره استفاده می‌شود. بنابراین، در شهرها اکثر خانه‌ها پخته کاری است. در شهرهای ما ممکن است خانه‌هایی باشد که از خشت خام درست شده باشد، ولی این خانه‌ها بدون توجه به اصول شهرسازی ساخته شده است.

خانواده

تعداد افراد در خانواده‌های شهری به طور عموم کمتر از خانواده‌های روستایی و کوچی است، زیرا در خانواده‌های شهری بسیاری از فرزندان جوان و قرنی ازدواج می‌کنند، از پدر و مادر خود جدا شده و خانواده مستقلی را تشکیل می‌دهند. از طرف دیگر، خانواده‌های شهری نسبت به خانواده‌های روستایی فرزندان کمتری دارند. در خانواده‌های شهری به طور معمول

هم زن و هم شوهر در بیرون از خانه کار می‌کنند و آنها در کارهای داخل منزل به هم‌دیگر کمک می‌نمایند. پدر و مادر تلاش می‌کنند تا وسایل زنده‌گی بهتر و آموزش مناسب‌تر را برای فرزندان خود فراهم کنند. فرزندان خانواده نیز به پدر و مادر خود احترام گذاشته و سعی می‌کنند تا از وسایلی که والدین شان فراهم کرده‌اند به خوبی استفاده کرده و از زحمت‌های آنها در عمل تشکر کنند.

شغل و کار

همان‌گونه که متوجه شده‌اید شغل و کار مردم کوچی، روستایی و شهری تاحد زیادی باهم فرق دارد. چنانکه پیش از این گفتیم، شهرنشینان بیشتر به کارهای اداری، تجاری و صنعتی مشغله دارند؛ چون مرکزهای اداری دولتی و غیردولتی، مرکزها، تجاری و کارخانه‌های صنعتی بیشتر در شهر و حومه‌های آن قرار دارند و ساکنان شهر با کار در این مراکز زنده‌گی خود را می‌گذرانند. کار در اداره‌ها و کارخانه‌ها در اوقات معینی انجام می‌شود و کارگران و کارمندان باید به وقت معین در کار حاضر شوند و به وقت معین کار را ترک گویند. مردم در روزهای جمعه و رخصتی‌های رسمی کار نمی‌کنند.

روابط اجتماعی

با وجود آنکه در شهر هر کس با افراد زیادی سروکار دارد؛ ولی با اکثر آنها رابطه گرم و صمیمی ندارد؛ بلکه تنها با عده‌اند کی که از اعضای خانواده یا دوستان نزدیکش

هستند رابطه عاطفی و صمیمی برقرار می‌کند. مردم در محل کار، در محله و کوچه و سایر جاهای با یکدیگر ارتباط برقرار می‌کنند؛ ولی این روابط منجر به روابط پایدار بین آنها نمی‌شود؛ چون که آنها برای رفع نیازهای گوناگون اقتصادی، سیاسی یا اداری باهم ارتباط برقرار می‌کنند و بعد از رفع نیاز معمولاً رابطه خود را قطع می‌کنند.

گفت و گو کنید

- پرسش‌های زیر را به دقت بخوانید و درباره آنها بحث و گفت و گو کنید:
- ۱- به نظر شما زنده‌گی در شهر چه مشکلات دارد؟
 - ۲- شما چه راه حل‌هایی را برای آنها پیشنهاد می‌کنید؟

مشکلات شهرهای ما

شهرهای جهان دارای داشته‌ها اند که شهرها را از دهات متمایز می‌سازد. گرچه همه شهرها مشکلات خاص خود را دارند، ولی شهرهای ما به دلیل جنگ‌ها با مشکلات خاص خود مواجه هستند که برخی از مهم‌ترین آنها عبارتند از:

۱- کمبود برق

برق ضروری‌ترین نیاز زنده‌گی در دنیای جدید است؛ زیرا بسیاری از وسائل زنده‌گی جدید با برق کار می‌کنند. متأسفانه کمبود یا نبود برق اکنون یکی از مشکلات اساسی شهرهای ما به شمار می‌رود.

۲- کمبود آب صحی

شهرهای امروزی از سیستم پیشرفته‌یی برای تهییه و توزیع آب برخوردارند، اما متأسفانه شهرهای ما فاقد سیستم آبرسانی فعال است. بیشتر مردم شهرهای افغانستان از چاههای کم عمق که در داخل خانه‌های خود حفر می‌کنند، استفاده می‌نمایند، در حالی که آب این چاهها غیرصحی بوده و برای صحت مردم ضرر دارد.

۳- دفع زباله

همان‌گونه که می‌دانیم در شهر جمعیت زیادی زنده‌گی می‌کنند. دور کردن زباله‌ها و ناپاکی و آلوده‌گی این جمعیت نیاز به کارگران، وسایل و مدیریت خوب دارد. در غیر آن زباله‌ها شهر را به جایی بدبو، ناپاک و آلوده تبدیل می‌کند. متأسفانه کارمندان و کارگران شاروالی‌های ما از امکانات و مدیریت لازم برخوردار نیستند و به همین دلیل شهرهای ما بسیار ناپاک‌اند.

۴- هوای آلوده

هوای شهرها به خاطر وسائل نقلیه زیاد و کارخانه‌هایی که در داخل یا حومه شهرها وجود دارد، آلوده‌گی زیادی دارد؛ ولی شهرهای ما به خاطر خامه بودن اکثر کوچه‌ها و سرک‌های شهر آلوده‌گی خاکی نیز دارد.

۵- جمعیت زیاد

در شهرها جمعیت زیادی زنده‌گی می‌کنند. افزایش جمعیت باعث ازدحام در سطح شهرها و سرک‌ها می‌گردد. همچنان، وقتی جمعیت شهر افزایش یابد باعث کمبود و گرانی مسکن نیز می‌گردد. بسیاری از شهرهای ما متأسفانه با ازدحام جمعیت و کمبود مسکن مواجه است.

مرواری بر درس گذشته

-
-
-

پرسش‌ها

- ۱- شهر چگونه جایی است؟
- ۲- خانواده‌های شهری با خانواده‌های روستایی چه تفاوت‌هایی دارند؟
- ۳- درآمد شهرنشینان از چه راه‌هایی تأمین می‌شود؟
- ۴- روابط اجتماعی در شهر چگونه است؟
- ۵- سه مورد از مشکلات شهرهای افغانستان را بیان کنید.

فعالیت

با بزرگان خانواده مشورت کنید و مزایا و نواقصی زنده‌گی شهری را در یک صفحه بنویسید.

خلاصه درس گذشته

- کوچی‌ها در دامنه کوه‌ها و صحرای‌ها در غزدی زنده‌گی می‌کنند.
- آنها بیشتر مالدار اند و در فصل‌های مختلف به دنبال چراگاه‌ها از جایی به جای دیگر کوچ می‌کنند.
- کوچی‌ها در بخش آموزش و صحبت مشکلات جدی دارند.
- بخش بزرگ جمعیت کشور ما را روستاییان تشکیل می‌دهند.
- شغل اصلی روستاییان زراعت است، ولی به مالداری و هنرهای دستی نیز می‌پردازند.
- مردم روستا باهم روابط گرم و صمیمی دارند و در کارها با یکدیگر کمک می‌کنند.
- روستاییان نیز مشکلات خاص خود را دارند که آموزش، کمبود زمین، خشکسالی و حوادث طبیعی از مهم‌ترین آنها است.
- عده‌یی از مردم ما در شهرها زنده‌گی می‌کنند.
- خانواده‌های شهری نسبتاً کوچک‌تر اند.
- شهرنشینان معمولاً به کارهای اداری، صنعتی و تجارت اشتغال دارند.
- مردمی که در شهرها زنده‌گی می‌کنند روابط رسمی‌تری با یکدیگر دارند.
- شهرهای ما با مشکلاتی مواجه است که مهم‌ترین آنها عبارتند از: کمبود برق، کمبود مسکن، کمبود آب صحی، دفع زباله‌ها، آلوده‌گی هوای افزایش جمعیت.